

ХУДОЖНІЙ АНГЛОМОВНИЙ ДИСКУРС ЯК СЕРЕДОВИЩЕ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТАФОРИ

THE ENGLISH LITERATURE DISCOURSE AS AN ENVIRONMENT FOR THE METAPHOR REALIZATION

Люлька О.О.,

orcid.org/0000-0001-8916-0884

аспірант кафедри англійської філології

факультету іноземної філології

Національного педагогічного університету

імені М.П. Драгоманова

Статтю присвячено такому аспекту англомовного художнього дискурсу, як метафора. В даній статі відбувається аналіз та опис тих метафоричних моделей, що знайдені у художніх текстах англомовних письменників. Стаття є результатом дослідження особливостей функціонування явища метафоризації в художньому дискурсі.

Ключові слова: художній текст, художній дискурс, метафора, метафоричні моделі, метафорична реалізація.

Статья посвящена такому аспекту англоязычного художественного дискурса, как метафора. В данной статье происходит анализ и описание тех метафорических моделей, которые обнаружены в художественных текстах англоязычных писателей. Статья является результатом исследования особенностей функционирования явления метафоризации в художественном дискурсе.

Ключевые слова: художественный текст, художественный дискурс, метафора, метафорические модели, метафорическая реализация.

In this article the attention is devoted to such an aspect of English literature discourse as a metaphor. There is an analysis and description of those metaphorical models which have been found in the literature texts of the English writers. The article is the result of studying the peculiarities of the metaphorization functioning in literature discourse.

Key words: literature text, literature discourse, metaphor, metaphorical models, metaphorical realization.

Постановка проблеми. Метафора в текстах художнього дискурсу найбільш часто сприймається базовим стилістичним прийомом. Певні дослідники розглядали метафору як «першотроп». При цьому такий «першотроп» містив у собі літоту, гіперболу, іронію, подвійний зміст, гру слів, перифраз, оксиморон, порівняння, метафору та метонімію. В такому випадку метафора розглядалась як будь-яке перенесення назви з одного об'єкта на інший. Основою такого перенесення є схожість, суміжність, порівняння тощо. Такі відношення між позначувальним і тим, хто позначає обумовлені індивідуальним досвідом автора та його суб'єктивним розумінням. При цьому, не до кінця визначеним є функціонування метафоричних моделей. Існує необхідність у більш детальному аналізі цього процесу на базі англомовних текстів художнього дискурсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей функціонування метафори займалась велика кількість лінгвістів. Серед них можна виділити роботи таких, як А.А. Залевська [6], Н.Д. Арутюнова [1, 2, 3], Е. Кассіреп [7], Дж. Лакофф та М. Джонсон [10], Є.С. Кубрякова [8, 9] та інші.

Постановка завдання. Основним завданням статті є визначення тих закономірностей функці-

онування та використання метафор, які є характерними для різних авторів англомовної прози. Індивідуальне використання метафор та створення власних авторських метафор є актуальним об'єктом вивчення сьогодні.

Виклад основного матеріалу. Властивість людини встановлювати схожість між різними об'єктами репрезентується тим видом метафори, який виражає встановлення далеких зв'язків. А.А. Залевська вважає, що на процес формування метафори також впливає складний мовно-мисленнєвий процес метафоризації. Цей процес складається з таких механізмів, як: впізнавання, асоціювання, глибинна предикація та отримання вивідних знань. Механізм впізнавання виконує функцію пошуку вихідних знайомих елементів. Механізм асоціювання виконує функцію пошуку зв'язків між такими компонентами як: вербальний, перцептивний, когнітивний, емоційно-оціннісний види людського досвіду. Механізм глибинної предикації виконує функцію констатації фактів та встановлених зв'язків [6, с. 87]. Спираючись на таку інформацію, можна говорити про те, що вивчення метафори стало проблемою лінгвостилістики. Теорію метафори почали розглядати у вигляді когнітивного механізму. І такий

механізм відіграє важливу роль у формуванні концептуальної картини світу. Представники філологічного підходу до вивчення метафори акцентували свою увагу на оцінку та аналіз поетичної метафори. Н.Д. Арутюнова визначала, що вивчення метафори в останні десятиріччя були переміщені в область вивчення практичного мовлення. Крім того дане питання вивчалось з таких аспектів, як: мислення, пізнання, свідомість, концептуальна система та моделювання штучного інтелекту. Поняття метафори стало розглядатись як універсальний образ світу [1, с. 120]. Для того, щоб досліджувати мовне вираження метафори у рамках когнітивно-дискурсивного підходу, аналізувати механізми роботи метафори, особливості її функціонування та принципи процесу метафоризації, потрібно також розглянути такі метафоричні складові, як: метонімія, оксиморон, гра слів, порівняння, літота, гіпербола, евфемізм тощо.

Е. Кассірер визначав одним із двох видів ментальної діяльності саме метафоричне мислення [7, с. 31]. Значному внеску у вивчення метафори в широкому сенсі науковці завдячують Дж. Лакоффу та М. Джонсону. Ці дослідники розробили ту проблематику базисних метафор, яка стала загальноприйнятою в певних наукових колах [10, с. 97].

Однією з головних властивостей феномену метафори є синтез. Метафора синтезує в собі конкретне та абстрактне [10, с. 102]. Створення метафори є складним процесом на який впливають три групи сутностей різного порядку. До першої групи належать мовні сутності. Вони містять в собі контекст та метафору. Контекст являє собою ті властивості, які характерні для реально існуючих явищ. Метафора, в такому випадку, виступає наслідком взаємодії цих властивостей. До другої групи слід віднести концептуальний зміст. Він являє собою велику різноманітність якостей, властивостей та характеристик базового та допоміжного об'єктів. Функція цих об'єктів полягає в створенні нової системи ознак. До третьої групи належить немовна дійсність. Вона являє собою основний і допоміжний об'єкти. Іншими словами, вона являє собою реально існуючі явища: те, що називається і те, з чим воно порівнюється [10, с. 116].

Є.С. Кубрякова визначила такі загальні риси сучасної лінгвістичної метафорики, як: експланаторність, функціоналізм, експансіонізм та антропоцентризм [8, с. 53]. Поняття експланаторності вона пояснювала як необхідність у повному поясненні певних фактів. Поняття функціоналізму розглядалось дослідницею як процес вивчення

мови у дії та дискурсі. Поняття експансіонізму пояснювалось нею як процес розширення області лінгвістичних пошуків. Загальновідомий термін антропоцентризму розглядався дослідницею як засіб позначення мовної особистості. При цьому, мовна особистість була основою для дослідження мовних явищ. Науковий інтерес у вивченні метафори обумовлений можливістю її функціонування у різних видах дискурсу та жанрах. Вивчення поняття метафори втягує в себе поняття мовної особистості. Це є однією з причин її вивчення в різних термінологічних системах. Метафора тісно пов'язана з поетичною уявою. Такий стилістичний феномен є органічним компонентом художнього тексту. Н.Д. Арутюнова стверджує, що метафора має свої схожі ознаки з поетичним дискурсом. Такими ознаками є: вибір найкоротшого шляху до сутності об'єкту, орієнтація на уяву, необов'язкова наявність мотивації, наявність різних інтерпретацій, дифузність значення, неможливість буквального перифраза, актуалізація випадкових зв'язків, категоріальний зсув, поєднання образу і змісту [3, с. 152]. Такі ознаки базуються на принципах побудови художнього мовлення. Такі принципи обумовлюють взаємозалежність художнього тексту та метафори. Дослідниця вважає, що наявність елементів поетичного мислення та образності є підґрунтям для використання метафори у різних видах дискурсу [3, с. 140].

Одна з основних ознак дискурсу – це образність. В результаті цього художня проза насичена метафоричними моделями. Метафора відіграє важливе значення у структурі сучасного англійського художнього дискурсу. Вона може бути знайдена в тексті у вигляді метафоричних образів, ланцюжка метафор або цілого тексту як метафоричної єдності.

Основними маркувальними властивостями стилю та художньої індивідуальності світу автора є метафорична густина тексту та набір метафоричних функцій у тексті твору. В даній статті увагу приділено такому виду художнього дискурсу як проза. Тексти сучасного автора В. Саткліфа містять в собі такий текстовий простір, який пов'язаний з непрямыми метафоричними значеннями. Наприклад:

“So obviously that is, three days in spring, when her concealed blessings are gleaming on the heavens, even so that is decades before Mother tell them on the subject of a wye, and barely five either six from the moment she start to say about stones and lakes, and a knock-knock of some rocks is hidden instantly, in the morning, over the croaks of rising toads, and

birds fly up in the sky, break the cold surface of the grass and carry on clapping and fluttering above that all the day" [12, с. 69].

У вищезазначеному прикладі можна знайти велику кількість перифразів, гіпербол, порівнянь, звуконаслідувань тощо. Наявність такої кількості мовних засобів вказує на актуальність вивчення метафори в художніх текстах. Необхідно вказати на те, що різні типи роману реалізують різні художні функції. Ключові поняття сучасної культури містять поняття модернізму та постмодернізму. Велика кількість дослідників приділяла увагу теоретизації щодо художньо-творчих стратегій. Це пов'язано з їхнім впливом на мистецтво та літературу і зміною статусу таких аспектів художньої діяльності як: суб'єкт, адресат та предмет. Метафоричність є однією з особливостей стилістики сучасного художнього дискурсу. Спеціальною властивістю метафор є факт існування та формування концепту у суспільній свідомості. Метафоричні моделі в постмодернізмі складаються з фрагментів реального світу художнього твору.

Форма дискурсу зазнає змін у тому випадку, коли текст містить у собі метафоричні моделі, які узагальнюють уявлення про реальність. Такі обставини обумовлюють вивчення дискурсу як когнітивно-семантичного явища. Іншими словами, дискурс розглядається у вигляді різних ментальних моделей концептуальної реалізації. Результати даної статті базуються на методиці метафоричного аналізу Дж. Лакоффа та М. Джонсона. Згідно з цією методикою існують системи метафор. Їхню основу становлять загальноприйняті точки зору щодо певних об'єктів. Такі системи метафор називаються концептуальними [10, с. 133]. Їхня функція полягає в розділенні мовних засобів вираження

Іншою функцією концептуальних метафор є виокремлення когнітивного процесу. Когнітивний процес розглядається як процес розуміння одних явищ в термінах інших. Джерелом називається область запозичення понять. Ціллю називається область процесу запозичення понять. Процес концептуалізації за допомогою метафори називається концептуальне накладення. Його функція полягає в створенні схем зв'язку між поняттєвими сферами свідомості в процесі метафоричного моделювання. Наприклад, щось одне розглядається еквівалентом чогось іншого:

"His life was like a short loud shot" [11, с. 321].

В даному прикладі концепти LIFE і SHOT є компонентами метафоричної моделі. Дані концепти містять в собі стереотиповані вираження.

Такі вираження називаються фреймом. Таким чином, даний приклад призводить до концепту LIVE FAST. Деякі відносини складових частин метафоричної моделі являють собою складний процес. Два концепти розглядаються з аспекту їхньої подібності.

В такому випадку концептуальна система однієї сфери є базисом для іншої. Таким чином, формується поєднання двох концептів в один: OBJECTIVE IS DOMAIN. Такого роду поєднання обумовлене особливою ознакою метафор. Ця ознака називається «стертість».

Певні концептуальні метафори вже існують у свідомості реципієнта, наприклад:

"They had hard times after those accidents" [12, с. 25];

"His passion grown cold" [12, с. 25];

"I must find a solid concrete evidence" [12, с. 30].

Водночас такі метафори створенні з наявного мовного матеріалу.

В когнітивній лінгвістиці існують метафори з третім елементом перенесення. Вони називаються XYZ метафори [10, с. 156]. X означає ціль, Z означає джерело, Y означає область. Зазвичай ціль порівнюється з джерелом за допомогою області. Прикладом використання такої метафоричної моделі можуть бути наступні:

"Stewart moves with no calculation as a fanatic, perceiving everything as a threat like a scared animal" [11, с. 240];

"Jerry is frightened with his illness. It seems like a bomb, like a deadly timer" [11, с. 366].

Перший приклад є порівнянням відсутності розрахунку з фанатичністю. Фанатичність порівнюється з дикою твариною. Другий приклад є порівнянням хвороби з бомбою. Бомба порівнюється зі смертельним таймером.

Дж. Лакофф та М. Джонсон виокремлювали три основні типи метафори такі як: структурні, онтологічні та орієнтаційні. Функція структурних метафор полягає у використанні однієї поняттєвої сфери для опису іншої. Прикладом може слугувати передача звуків природи за допомогою дієслів чи метафоричних порівнянь.

"But nevertheless after the ocean yelled, and after the waves deformed and start to demonstrate its wild strength, Samuel knew how to control the crying steering wheel and protect the helpless ship from the terrifying attack of nature. Few moments later, Richard pulled the leverage so the ship might slice the waves like a knife slices butter" [11, с. 105].

Живі істоти є репрезентацією абстрактних понять та неживих предметів. Цей процес є функцією онтологічних (антропоморфних) метафор.

"Those trucks din is as the thousand rhinos are running mindlessly around me" [11, с. 106].

"We tried not to think about our punishment but days were creeping fast and silent behind our backs so we could feel their breathing" [12, с. 49].

Наступним видом метафор є орієнтаційні. Вони базуються на просторових опозиціях. Наприклад:

"Looking back at my past, little did I know that the most important choice of my life had been there, right in front of me" [11, с. 105].

"She has fallen down from the peak of her fame in one tiny moment" [12, с. 62].

Таким чином, інтерпретація сучасного художнього тексту напряму залежить від аналізу метафоричних моделей.

Існує мотивний аналіз художнього тексту. Він є одним з видів постструктуралістського підходу до аналізу текстів. Такий підхід заперечує поділ структури тексту на рівні. Головною особливістю такого підходу є розгляд мотивів замість розгляду слів чи речень. Це явище обумовлене специфічними властивостями мотивів. Вони можуть змішуватись один з одним та повторюватись тому, що вони є міжрівневими одиницями. Мотиви існують в метафоричних моделях для передачі ідейно-тематичних настроїв художнього тексту.

Аналіз художнього тексту містить в собі процес детального структурування метафоричних моделей та їхню класифікацію. В результаті такого аналізу можна виокремити ознаки змішування метафоричних моделей та властивості метафоричної текстової номінації. Змішування метафоричних моделей обумовлено ознаками дифузності. Такі метафоричні моделі виходять з однієї поняттєвої сфери та входять до декількох сфер одночасно.

"Their culture looked as pity remains of something which had been beautiful long time ago" [11, с. 109].

Таким чином модель "remains" входить до сфер «частини цілого» та «руїни».

Однією з базових характеристик використання метафор в художніх текстах є частота використання метафоричних номінацій. Іншими словами, це кількість метафоричних одиниць у певному фрагменті тексту. Іноді, текст може містити в собі метафоричні словосполучення. Ці словосполучення входять в єдиний метафоричний образ. Як правило, такі метафоричні словосполучення мають відношення до різних моделей.

"Emily was the essence of her mother's adore and father's mind. Thick and juicy lips, portrait nose and sharp clever eyes were placed on the perfect egg-like face" [12, с. 147].

В даному прикладі можна побачити образне порівняння, дієслівну, номінативну та антропоморфну метафори. Завдяки цьому репрезентується авторське світосприйняття.

Висновки. Отже, аналіз метафор свідчить про те, що текстова дійсність художніх текстів, як правило, представлена з багатьох аспектів. Метафора тісно пов'язана з іронією. Іронія є однією з основних ознак для культури такого виду художнього дискурсу як модернізм та постмодернізм. Художні англійські тексти даного напряму характеризуються багатьма ознаками, серед яких є інтердискурсивна стратегія текстової побудови, зміна традиційних внутрішньотекстових зв'язків, варіативність комунікативних стратегій, графічна неоднорідність тощо.

Автори художніх текстів намагаються передати своє суб'єктивне бачення реальної картини світу. За таких обставин можуть бути використані метафоричні моделі іронії та стилізації. Вони використовуються автором для того, щоб показати контраст між оригінальною та авторською версіями міфу, казки чи іншого художнього твору. За допомогою метафоричних засобів автор передає ідею переосмислення текстового сюжету. Двобічне ставлення до персонажа-оповідача призводить до глибшого осмислення цього художнього тексту.

Ефект на читача реалізується завдяки комплексу мовних засобів, серед яких особливо важливою є метафора. Вона може бути інструментом переосмислення звичних уявлень про реальний та ірреальний світи. Головною лінією такого роду художніх текстів є проблеми відношення між людьми та іншими істотами. Паралель між ними проводиться завдяки зіставленню. Одним із засобів створення і розкриття образів є метафоризація, завдяки якій передається така властивість як антропоморфізм. Результати аналізу когнітивного аспекту метафори показав, що в художніх текстах такого виду присутні певні особливості моделювання мовної картини світу та принципи організації мовного матеріалу.

В основі створення метафор лежить концептуальна взаємодія. Функція цих метафор полягає в демонстрації авторської картини світу. Структура цієї картини сприймається читачем у процесі читання. Читання є базою літературної комунікації. Крім того, сприйняття тексту напряму залежить від досвіду читача. Мовний образ світу побудований на основі ознаки метафоричності. Авторські метафори детально передають образи у текстах художнього дискурсу. Художній дискурс зазнає постійних змін, пов'язаних зі змінами в суспільстві, технічним прогресом та гострою

потребою у створенні принципово нових жанрів літератури. Отже, і процес метафоричної реалізації є об'єктом, що перебуває у постійному розвитку. Він є динамічним. Виходячи з цього, можна

впевнено стверджувати, що подальше вивчення метафори, особливостей її функціонування та змін буде довгий час залишатись актуальним питанням для вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арутюнова Н.Д. Время: модели и метафоры. Москва: Индрик. 1997. 351 с.
2. Арутюнова Н.Д. Синтаксические функции метафоры. Известия АН СССР. Серия «Лит. и языка». 1978. Т. 37. № 3. С. 251–262.
3. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений. Оценка. Событие. Факт. Москва, 1988. 341 с.
4. Васильев С.В. Синтез смысла при создании и понимании текста. Київ, 1988. 238с.
5. Голянич М.І. Внутрішня форма слова і художній текст. Івано-Франківськ: Плай. 1997. 178 с.
6. Залевская А.А. Метафора и формирование проекций текста. Москва: Ин-т языкознания. 1991. 149 с.
7. Кассирер Э. Моделирующая роль метафоры в познании мира. Теория метафоры. Москва: Прогресс. 1990. С. 29–38.
8. Кубрякова Е.С. Номинативный аспект речевой деятельности. АН СССР. Ин-т языкознания. Москва: Наука. 1986. 158 с.
9. Кубрякова Е.С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века: (Опыт парадигмального анализа). Язык и наука конца XX века. Москва, 1995. С.134–158.
10. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем. Москва: УРСС. 2004. 245 с.
11. Clarke S. Jonathan Strange & Mr Norrell. New York: Tor Books. 2006. 1006 p.
12. Sutcliffe W. Whatever Makes You Happy. London: Bloomsbury Publishing PLC. 2008. 292 p.

УДК 811.111'276:2:5

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛЕНГУ ГЕЙМЕРІВ

FUNCTIONAL AND SEMANTIC PECULIARITIES OF GAMERS' SLANG

Мелентєва О.М.,

orcid.org/ 0000-0001-7401-0867

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри «Англійська мова» № 2

Національного університету «Одеська морська академія»

Представлену роботу присвячено вивченню сленгу геймерів як особливого лінгвокультурного феномена, що стрімко розвивається, збагачуючи мову та номінуючи нові поняття, тому подальше його дослідження представляється особливо актуальним. Безліч дефініцій терміну сленг вказує на його суперечливість та неоднозначність. Специфіка сленгу геймерів полягає у необхідності швидкої комунікації. Проведений аналіз дозволив дійти висновку, що геймерський сленг, як правило, утворюється шляхом конверсії. Серед інших способів його утворення зафіксовано словоскладання, аббревіація та акронімія, афіксація. Певна кількість геймерських висловів являє собою фразеологічні єдності.

Ключові слова: аббревіатура, акронім, арго, афіксація, конверсія, сленг, словоскладання, словотворення.

Представленную работу посвящено изучению сленга геймеров как особого лингвокультурного феномена, который быстро развивается, обогащая язык и номинируя новые понятия, следовательно, его дальнейшее исследование представляется особенно актуальным. Большое количество дефиниций термина сленг указывает на его противоречивость и неоднозначность. Специфика сленга геймеров заключается в необходимости быстрой коммуникации. Проведенный анализ позволил прийти к выводу, что геймерский сленг, как правило, образован путём конверсии. Среди других способов его образования зафиксированы словосложение, аббревиация и акронимия, аффиксация. Определённое количество геймерских выражений представляют собою фразеологические единства.

Ключевые слова: аббревиатура, акроним, арго, аффиксация, конверсия, сленг, словосложение, словообразование.

The present article deals with the study of gamers' slang as a special lingual cultural phenomenon that rapidly develops, thus, enriching the language and nominating new notions. That is why its further investigation seems of great importance.